

Dokumentacja badań warstw malarskich w dawnym zajęździe we Lwowcu

mgr Piotr Supryn
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTEKÓW
ul. Dubiskiego 19, 10-752 Olsztyn

Dokumentacja chroniona prawem autorskim
Olsztyn 2020 r.

SPIS TREŚCI

1. Identyfikacja obiektu	3
2. Historia	3
3. Opis obiektu	4
4. Stan zachowania	6
5. Badania kolorystyki elewacji i składu tynków	11
6. Wytyczne konserwatorskie	14
7. Program prac konserwatorskich	17
8. Dokumentacja fotograficzna	21

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Rodzaj obiektu:

Zajazd - wolnostojący budynek usługowo-mieszkalny

Czas powstania: XIX w.

Adres obiektu :

Lwowiec 35, gm. Bartoszyce, woj. warmińsko-mazurskie

Wpis do Rejestru Zabytków:

Do rejestru zabytków wpisano cały zespół zabudowań dawnego majątku. Obecnie zachowały się: zajazd z wozownią, stodoła, budynek gospodarczy, fragment parku.

Wpis dokonany 01.11.1997 z nr 2724.

Technika wykonania:

Budynek zajazdu murowany z pełnej cegły na zaprawie wapiennej. Fundament kamienny, cokół kamienny i częściowo ceglany. Elewacje i wnętrza tynkowane. Dachy kryte wtórnie dachówką i eternitem.

2. OPIS OBIEKTU

Zajazd usytuowany jest w centrum wsi, kalenicą równoległą do drogi. Budynki należące do majątku ustawione są wokół podwórza, które jest w kształcie zbliżonym do kwadratu. Zajazd jest budynkiem dwutraktowym. Od strony południowo-zachodniej przylega do niego budynek gospodarczy, który pełnił prawdopodobnie funkcje magazynowe i wozowni. Zajazd jest jednokondygnacyjny, podpiwniczony, z mieszkalnym, dwukondygnacyjnym poddaszem. Wozownia jest jednokondygnacyjna, niepodpiwniczona, w przeszłości posiadała dwukondygnacyjne poddasze.

Zajazd wzniesiono z cegły ceramicznej, pełnej, spojonej zaprawą wapienną. Powierzchnie ceglane otynkowano tynkiem wapiennym. Podmurówkę i cokół wykonano z ciosanych kamieni polnych. Pełnią one funkcję ozdobną i izolacyjną. Dach nad obu częściami jest dwuspadowy, pierwotnie w całości kryty dachówką esówką. Więźba dachowa drewniana, płatwiowo-kleszczowa.

Elewacja frontowa, ośmioosiowa, skierowana jest na północny zachód. Jej dominantę stanowi centralnie usytuowane podcienie głównego wejścia. Składa się ono z dwóch arkadowych łuków pełnych od frontu i po jednym po bokach. Podcień także kryty jest dwuspadowym dachem o wysokości równej z główną częścią budynku. Podcień zwieńczony jest trójkątnym naczółkiem. Poniżej naczółka symetrycznie ulokowano trzy okna o wykroju prostokątnym. Ozdobione są płaskimi, wklęsłymi opaskami przechodzącymi od góry we wklęsły naczółek w kształcie łuku odcinkowego. Powyżej, w szczycie, pojedyncze,

prostokątne okno, także z wklęsłą opaską i naczółkiem w formie łuku pełnego, węższego niż otwór okienny.

Elewacja szczytowa, północno-wschodnia, została wyposażona na parterze w cztery, duże, prostokątne okna, a poddasze doświetla jedynie okrągłe okno ujęte w opaskę.

Elewacja podwórzowa posiada długą, sześciosiową, murowaną lukarnę. W drugiej osi znajduje się jednoskrzydłowe wejście z bocznie ustawionymi schodami. Początkowo były osłonięte drewnianym gankiem z murowaną balustradą.

Wszystkie otwory okienne i drzwiowe w zajeździe są o wykroju prostokąta, ale od wewnątrz wnęki zwieńczone są łukiem odcinkowym. Okna piwniczne zostały zaprojektowane ponad poziomem gruntu.

Detal architektoniczny ograniczony jest do prostych opasek okiennych z łukowymi naczółkami oraz profilowanych gzymsów – poddachowego i obiegającego szczyt ponad podcieniem. Wewnątrz nie ma już klatki schodowej, która miała bardzo zdobną, drewnianą balustradę. Większość tynków jest już skuta. W najlepszym stanie zachowało się wnętrze dawnej restauracji. Na ścianach zachowały się oryginalne tynki i drewniany strop ponad salą. Dwie przeciwległe ściany zdobione są arkadowymi wnękami. Ponadto w Sali restauracyjnej występuje drewniana scena i zielony piec kaflowy. Piwnice przekryte stropami Kleina, posadzki betonowe. Schody zewnętrzne i posadzka w podcieniu betonowe, o fakturowanej powierzchni.

3. STAN ZACHOWANIA

Budynek jest bardzo zniszczony. Mimo częściowej wymiany dachówek oraz zastąpieniu ich w dużej części płytami eternitowymi, ma nieszczelny dach. W wozowni nieszczelności są największe. Brak gąsiorów, które powinny osłaniać kalenicę. W połaciach występuje kilka uszkodzeń i braków, przez co woda przenika na poddasze powodując systematyczne zawilgocenie więźby dachowej, deskowania, podłóg a także stropów i ścian. W budynku panuje wilgoć i niskie temperatury. Wszystkie instalacje są zdemontowane lub odłączone. Fundamenty wykonane są z nieporowatego kamienia, co w dużym stopniu zabezpiecza mury przed podciąganiem wilgoci z gruntu. Ściany piwnic z cegły wzniesiono z kamienia i cegieł. Budynek prawdopodobnie posiada prawidłowo wykonanej, dodatkowej izolacji od gruntu. Zaobserwowano, że z ziemi, przy murze obwodowym, wystaje folia bąbelkowa. Niemal wszystkie piwniczne otwory okienne szczelnie zasłonięto lub zamurowano. Stropy kleina są w stanie dość dobrym. W piwnicach znajdują się posadzki ceglane. W niektórych miejscach, we wnętrzach, odsłonięte cegły są osłabione i kruche.

Na elewacjach widoczne są bardzo rozległe ubytki tynku. Oryginalna zaprawa wapienna osypuje się w wielu miejscach. Zachowała się tylko częściowo. Na znacznej powierzchni tynk był już uzupełniany lub w całości jest wtórny. Ubytki próbowano doraźnie uzupełniać zacierając miejscowo inne zaprawy.

Betonowe schody wraz z posadzką podestu przed wejściem głównym mają liczne uszkodzenia, ubytki i pęknięcia. Kamienne murki i cokół są ograniczające je są brudne, a

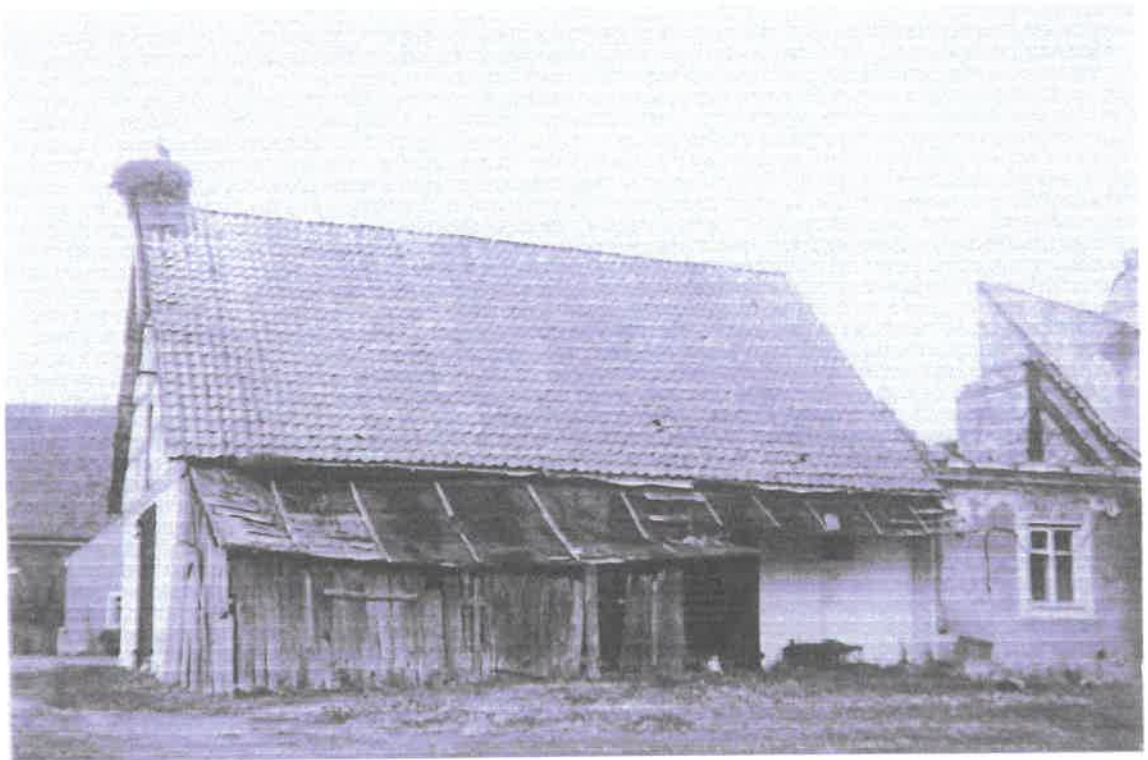
spoiny mają ubytki. Profilowane gzymsy są silnie spękane i na znacznej długości utraciły pierwotny kształt. Z powierzchni tynków i gzymsów intensywnie złuszcza się farba.

Na elewacjach występuje tynk wapienny, nakrapiany, pomalowany na kolor wiśniowy. Pod spodem jest warstwa farby w kolorze żółto-brzoskwiniowym na tynku wapiennym. Wszystkie warstwy są osłabione. Wykruszają się i tracą przyczepność do podłoża i odpadają dużymi płatami.

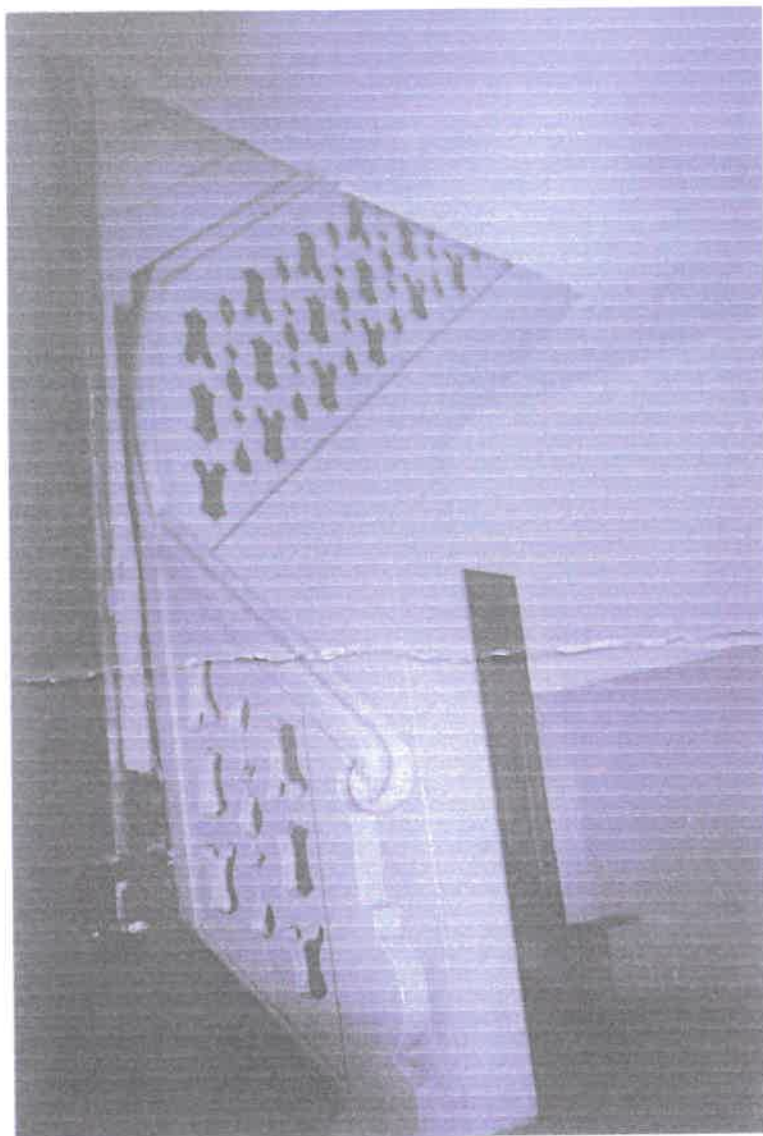
Stolarka okienna jest oryginalna. Okna są skrzynkowe, ze stałym krzyżem, o różnych wymiarach. Skrzydła zewnętrzne otwierają się na zewnątrz, a wewnętrzne zamykane są na obartle. Okna zniszczone są całkowicie i nie nadają się do konserwacji. Drewno jest wypaczone, zszarzałe, łupliwe i z dużymi ubytkami. Większość szyb od dawna była powybijana. Okucia zardzewiałe i niekompletne. Drzwi główne są wtórne. Jedyne ościeże głównego wejścia jest oryginalne. Prawie wszystkie pozostałe drzwi, są oryginalne, ale także mocno wyeksploatowane i zniszczone. Przy dwóch z nich zachowały się oryginalne klamki.

W części budynku więźba dachowa i belki stropowe zostały wymienione. Remontu jednak nie dokończono i nie zabezpieczono ich przed skutkami oddziaływania wilgoci i zmiennych warunków pogodowych. Stara więźba dachowa nie nadaje się do dalszej eksploatacji i powinna być w całości wymieniona. Drewniane stropy należy poddać dokładnym oględzinom po rozbiórce podłóg. Drewniane podłogi także w całości są zniszczone i nadają się do wymiany.

4. BADANIA KOLORYSTYKI ELEWACJI.

METODYKA BADANIA.

W celu określenia kolorystyki poszczególnych detali wykonano odkrywki i pobrano z nich próbki. Następnie zatopiono w chemoutwardzalnej żywicy akrylowej i przygotowano naszlify przekrojów, poddano je obserwacji pod mikroskopem optycznym. Zaobserwowany kolor farby odszukano we wzorniku barw 2 NCS (Natural Colour System), opracowanego przez Scandinavian Colour System Institut AB w Sztokholmie i odnotowano jego symbol. Miejsca, z których pobrano próbki udokumentowano fotograficznie

MIEJSCA W KTÓRYCH WYKONANO ODKRYWKI:

- 1/ Gzyms podcienia od strony Pn
- 2/ Okno od strony Pn, skrzydło wewnętrzne
- 3/ Nadświetle drzwi głównych
- 4/ tynk od strony podwórza
- 5/ Opaska okna od strony podwórza
- 6/ Tynk od frontu, z lewej strony podcienia
- 7/ Tynk od strony Pd podcienia (przy gzymsie)
- 8/ Gzyms podcienia od strony Pd
- 9/ Łuk podcienia od frontu (prawy)
- 10/Tynk przy gzymsie podcienia od strony Pn

Wnioski.

Po II Wojnie Światowej zajazd był remontowany kilkakrotnie, ale zawsze częściowo. Wymieniono pokrycie dachu. Dachówki esówki w większości zastąpiono falistymi płytami z eternitu.

Zestawiając fotografie z 1996r z fotografiami z 2020 zaobserwować można, że na elewacji szczytowej wozowni zlikwidowano na poddaszu dwa otwory – drzwiowy i powyżej, okienny. Prawdopodobnie służyły kiedyś do załadunku siana, słomy, lub innych towarów. W Z relacji mieszkańców wiadomo, że zajazd od strony podwórza miał taras. Nie został po nim ślad. Możliwe, że rozebrano go gdyż był drewniany. Na elewacji wyraźnie widoczny jest obecnie obrys dużego otworu w murze. Prawdopodobnie to ślad po drzwiach, przez które

można było wychodzić na taras z restauracji. Drzwi takie zapewne były przeszkłone i mocno doświetlały wnętrze.

Badania wykazały, że kolor wiśniowy na elewacji jest wtórny. Pod tą farbą znaleziono drobiny farby w kolorze żółto-brzoskwiniowym. Można uznać go za oryginalny, gdyż próbki pobrano wraz z tynkiem, który jest bardzo kruchy, wapienny. Na gzymsach i opaskach nie odkryto innej farby niż biała. Badanie stolarki okiennej przeprowadzono na kilku oknach, ale tylko na jednym udało się uzyskać tak wyraźny odczyt koloru. Najwcześniejsze wymalowanie było w kolorze jasno żółtym. We wnętrzach zajazdu nie znaleziono innych dekoracji.

5. BADANIE SKŁADU ZAPRAW.

Do badań pobrano próbki tynku zewnętrznego w celu określenia przybliżonego składu materiałowego.

Miejsca pobrania próbek:

Próbka A: elewacja frontowa, gzyms podcienia

Próbka B: elewacja frontowa

Próbka C: elewacja podwórzowa

Metodyka badań.

Analizę tynku wykonano metodą wytrawiania w roztworze kwasu solnego. Po zakończeniu reakcji oddzielono i ilościowo oznaczono część nierozpuszczalną w kwasie oraz określono masę frakcji przechodzącej przez sito o boku oczka 0,1 mm. Wypełniacz poddano badaniom w świetle odbitym mikroskopu stereoskopowego.

Wyniki badań.

Opis makroskopowy tynków, przebieg reakcji z HCl, stan materiału po zakończeniu reakcji przedstawia tabela 1. Przybliżony skład masowy podano w tabeli 2.

Nr próbki	Stan makroskopowy	Reakcja z 2M kwasem HCl		Nasiąkliwość w wodzie w %
		intensywność	Stan zaprawy	
A	Zaprawa barwy jasnoszarej, grubości ok 15 mm, mocna	Bardzo intensywna, z wydzieleniem CO ₂	Rozpada się	12,9
B	Zaprawa barwy jasnobezowej grubości ok 10 mm	Bardzo intensywna, z wydzieleniem CO ₂	Rozpada się	15,5
C	Zaprawa barwy jasnoszarej, grubości 15 mm, mocna	Bardzo intensywna, z wydzieleniem CO ₂	Rozpada się	10,7

Tabela 2. Analiza składu masowego zapraw.

Nr próbki	Spoiwo	% ilość części nierozpuszczalnych w HCl			Ilość węglanów w %	Stosunek spoiwa do wypełniacza	Główny składnik wypełniacza	Inne składniki
		Razem	W tym					
			Frakcja pelitowa	Kruszywo kwarcowe				
A	Cementowo-wapienne	68,5	8	60,5	31,5*	~1:2,5	Kwarc o różnej wielkości ziaren, słabo obtoczony	Skalenie, niezidentyfikowane minerały ciemne, glaukonit, muskowitz, minerały ilaste
B	wapienne	75	7,5	67,5	25*	~1:3	Kwarc o różnej wielkości ziaren, słabo obtoczony	Skalenie, niezidentyfikowane minerały ciemne, glaukonit, muskowitz, okruchy ceramiczne, materiał roślinny, nieliczne minerały ilaste
C	Cementowo-wapienne	76,5	8,5	68	23,5*	~1:3	Kwarc o różnej wielkości ziaren, słabo obtoczony	Skalenie, glaukonit, niezidentyfikowane minerały ciemne, muskowitz, okruchy ceramiczne, włókna roślinne, minerały ilaste

*suma węglanów: spoiwo wapienne + spoiwo wapienne

Wnioski.

Tynki A i C wykonano na spoiwie cementowo-wapiennym z udziałem kruszywa piaskowego (kwarc z minerałami pochodzenia wietrzeniowego) oraz z drobnym tłuczniem wapiennym.

Metodami chemicznymi nie można ilościowo oznaczyć obecności kruszyw wapiennych obok spoiwa wapiennego, ponieważ chemicznie jest to ten sam związek – węglan wapnia CaCO_3

W rubryce stosunek spoiwa do wypełniacza poddano orientacyjnie proporcje masy spoiwa do ziaren kruszywa. Wynosi on około 1:2,5 do 1:3.

Wodochłonność tynku A jest dość wysoka, wynosi 13%, a tynku C jest mniejsza, 10,7%.

Tynk C zawiera nieco więcej cementu.

Tynk B wykonano na spoiwie wapiennym z nieodsiewanym piaskiem, z niewielką ilością tłuczni wapiennego, podobnego do wapienia obecnego w tynku A. Tynk B jest słaby mechanicznie, kruchy, o bardzo wysokiej wodochłonności wynoszącej 15,5%. Jest to tynk oryginalny.

Badanie wykonały : mgr Dorota Sobkowiak i mgr Elżbieta Orłowska

6. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE.

Konserwację elewacji zajazdu należy przeprowadzić zgodnie z przepisami dotyczącymi obiektów zabytkowych i etyką konserwatorską. Należy dążyć do jak najwierniejszego odtworzenia pierwotnego wyglądu bryły budynku. Niedopuszczalna jest rozbudowa zabytkowego budynku polegająca na zmianach w jego obrysie, wprowadzanie niehistorycznych materiałów wykończeniowych, podziałów elewacji oraz wprowadzanie zmian w wielkości i usytuowaniu otworów okiennych, i drzwiowych, niezgodnych ze znanym historycznym wizerunkiem. Sugeruje się przywrócenie pierwotnych otworów okiennych w wozowni i tarasu wraz z drzwiami w części restauracyjnej. Dopuszcza się jednak możliwość nieprzywracania ich ze względu na zmiany w sposobie użytkowania. Zamurowane wcześniej otwory należy wtedy zaznaczyć na elewacji. Ich wcześniejsze występowanie w danym

miejscu powinno być utrwalone płytką blendą odpowiadającą wymiarom tego otworu. Blenda powinna mieć 2-5 cm głębokości.

Obecnie pilną potrzebą jest całkowita wymiana więźby z deskowaniem i pokryciem dachowym. Zaleca się zastosowanie tradycyjnego materiału pokryciowego – dachówki esówki, matowej, w kolorze ceglanym.

Należy bezwzględnie zadbać o właściwe odprowadzenie wody opadowej z dachu. Woda spływająca rurami spustowymi nie powinna z nich wypływać bezpośrednio pod mury budynku i tworzyć tam rozlewiska. Najwłaściwsze jest wypuszczenie rur spustowych do studzienek, a stamtąd odprowadzenie wody systemem drenów. Grunt wokół murów obwodowych powinien być „przepuszczalny” dla wody. Nie powinno się ściśle wyklądać go betonowymi płytami, kamieniem, zalewać cementem, asfaltem lub innymi szczelnymi materiałami.

Miejscowo, pionowe pęknięcia muru wymagają kotwienia. Zaleca się metodę tzw. szycia muru z zastosowaniem prętów ze stali nierdzewnej, np. w systemie firmy Helifix. W miejscach gdzie mur ceglany bezpośrednio styka się z gruntem, budynek powinien mieć wykonaną pionową izolację fundamentów.

Kolejnym etapem prac powinna być wymiana tynków. Warstwy jakie są obecnie na elewacji, są bardzo kruche, osypujące się i o słabej adhezji do muru. Usunięcie ich jest niezbędne. Należy zwrócić uwagę na dobór zapraw do uzupełniania tynków. Powinny to być zaprawy paroprzepuszczalne. **Istniejące na elewacji detale architektoniczne (murki, profilowane gzymsy, opaski okienne od frontu należy zachować i poddać naprawom.**

Zaleca się zachować betonową posadzkę w podcieniu. **Brakujące opaski okienne i drzwiowe należy odtworzyć wzorując się na tych wokół okien w podcieniu elewacji frontowej i elewacji szczytowej sali restauracyjnej.**

Elewację zaleca się malować farbami silikatowymi, które są zgodne z oryginalnym wizerunkiem zabytku, są wyjątkowo trwałe, doskonale kryją i scalają różnice pomiędzy starym materiałem, a nowym uzupełnieniem.

Oryginalne kolory elewacji opisano według wzornika barw NCS.

Plaskie powierzchnie elewacji wraz z cokołem wymalować farbą w kolorze żółto-brzoskwiniowym NCS S 0515-Y20R

Detale sztukatorskie (gzymsy, opaski, otwory okienne i wnętrza podcienia)

białe NCS S 0300-N

Okna

jasno żółte - NCS 0507-Y

Drzwi zewnętrzne

siena - NCS S 4550-Y50R

Stolarkę drzwiową i okienną dopuszcza się w całości wymienić na nową, drewnianą, o kształtach i proporcjach zgodnych z podziałami oryginalnymi. Aby lepiej wentylować wnętrza, należy też przywrócić okna piwniczne w miejscach, w których były pierwotnie.

Starodrzew wokół dworu podlega takiej samej ochronie jak dwór, dlatego na przycinanie lub usuwanie drzew należy uzyskać odrębne zezwolenie od W-M WKZ w Olsztynie.

Wskazuje się, że nowe tynki wewnętrzne powinny być mineralne, najlepiej wapienne, zatarte na ostro, tzn z wyczuwalnym ziarnem kruszywa na powierzchni. Malować można je farbami akrylowymi.

Zezwala się na wymianę i montaż nowych instalacji: elektrycznej, wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej i innych, zgodnych ze współczesnymi normami i niezbędnych dla funkcjonowania budynku. Nowe instalacje powinny być montowane w sposób dyskretny, w miejscach najmniej eksponowanych, tak aby nie były widoczne na elewacjach i nie stwarzały konieczności niszczenia oryginalnych murów. Nie dopuszcza się możliwości przebudowy czy też usunięcia stropów Kleina w piwnicach, lecz w razie konieczności, możliwa jest wymiana zniszczonych stropów drewnianych.

Wszelkie metody i materiały zastosowane przy konserwacji budynku powinny spełniać normy najwyższej jakości i być przeznaczone do prowadzenia prac przy obiektach zabytkowych. Prace powinny być prowadzone pod stałym nadzorem konserwatorskim.

Prace związane z remontem elewacji należy prowadzić w odpowiednich warunkach pogodowych, w okresie od kwietnia do listopada, w temperaturach powyżej +5 C. Nie można dodawać środków zapobiegających przemarzaniu wiążącej zaprawy.

Ostateczny wybór technologii i składu zapraw tynkarskich bezwzględnie należy przedstawić do uzgodnienia nadzorowi konserwatorskiemu.

O zakresie planowanych prac, ich przebiegu i nowych problemach w czasie ich realizacji powinien być informowany Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków.

7. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.

1. Dezynfekcja powierzchni, na których stwierdzono przed przystąpieniem do prac lub w trakcie ich prowadzenia, wzrost mikroorganizmów preparatem grzybo- i glonobójczym. Preventol R-80, do oczyszczania z porostów i glonów, stosowany w stężeniu 1% lub Sto Prim Fungal firmy Sto Ispo lub Algicid Plus firmy Keim.

2. Wykonanie izolacji pionowej fundamentów. Odsłonięcie fundamentów (szczególnie w miejscach zawilgoceń) i kontrola jakości zachowania murów. Ewentualna naprawa podmurówki i założenie izolacji pionowej. Fundamenty można odsłaniać tylko fragmentami. Możliwe jest zastosowanie izolacji np. w systemie firmy Remmers:

Gruntowanie preparatem krzemionkującym Kiesol, naniesienie warstwy szczepnej – Sulfatexschlämme, wyrównanie szpachlówką – Dichtspachtel, nałożenie warstwy szczepnej- 1K Elastoschlämme, warstwy polimerowo – bitumicznej hydroizolacji Profi Baudicht oraz zabezpieczenie matą ochronną z włókniny.

Lub w systemie firmy STO-Ispo:

Gruntowanie podłoża, obrzutka tynkiem wyrównującym powierzchnię, nałożenie izolacji z preparatu polimerowo – bitumicznego Sto Murisol BD 1K wraz z warstwą chroniącą izolację.

W przypadku występowania pęknięć w fundamentach budynku, należy je wypełnić odpowiednią zaprawą iniekcyjną do wypełniania szczelin, oraz na powierzchni zewnętrzne nałożyć przezbrojony, wodoszczelny materiał Sto Flexyl 1:1 z cementem portlandzkim 32,5 na siatce z włókna do mas dyspersyjnych Sto Glasfasergewebe F. Grubość powłoki ok. 4 mm.

Możliwe jest zastosowanie systemów izolacji polimerowo – bitumicznych innych firm specjalizujących się w produktach dla obiektów zabytkowych.

3. Rozbiórka pokrycia dachu i wymiana zniszczonej więźby dachowej i deskowania. Montaż ocieplenia i folii paroprzepuszczalnej. Ułożenie dachówek.
4. Wymiana zniszczonych obróbek blacharskich. Blacha tytanowo-cynkowa lub cynkowa.
5. Odbudowa tarasu i przywrócenie wejścia od strony podwórza.
6. Całkowite usunięcie z elewacji zniszczonych i wtórnych tynków (do lica cegły). Dobrze zachowane opaski i
7. Oczyszczenie i odpylenie muru z luźnych zanieczyszczeń.
8. Szycie pęknięć stalowymi prętami. Wypełnienie pęknięć i szczelin w murze mineralną zaprawą iniekcyjną np. Universalputz o uziarnieniu do 1,3 mm firmy Keim lub Verpressmörtel G/M HSV-P firmy Sto-Ispo. Dopuszcza się materiały równoważne opisywanym.
9. Uzupelnienie ubytków w ceglanych murach. Cegły silnie spękane lub z dużymi ubytkami należy usunąć, a następnie wmurować możliwie najwierniejszą oryginałowi.
10. Tynkowanie elewacji. Zalecane tynki wapienne lub hydrauliczno-wapienne (z trasem). Pierwsza warstwa uzupełniająca ubytki np. wysoko hydrauliczny tynk Baunit RK39, Można zbroić siatką syntetyczną. Dopuszcza się materiały równoważne opisywanym.
11. Odtworzenie tynków wewnętrznych.

12. Montaż nowych okien i drzwi. Nowe okna i drzwi powinny imitować oryginalne. Okucia (klamki, zawiasy, uchwyty) należy dopasować do oryginalnych.

13. Rekonstrukcja uszkodzonych detali sztukatorskich - gzymsy, opaski okienne. Początkowo należy wykonać wstępny obrzut – podkład. Można użyć zaprawy wapienno-trassowej o zwiększonej wytrzymałości i paroprzepuszczalności, nadającej się do stosowania w większych grubościach – np Trass Werkstein – Mörtel TWM STO-Ispo (grubość warstwy max 4 cm) na zbrojeniu z wystających z lica muru cegłach lub zbrojeniu ze stali nierdzewnej lub Keim Porosan Trass Sanierputz. Przy uzupełnianiu z ręki sprawdza się elastyczna zaprawa z mikrowłóknami – Historischer Mauer, Putz und Fugenmörtel HMF.

Ewentualne odtworzenie profilowań, które uległy całkowitemu zniszczeniu należy wykonać tradycyjną metodą ciągnioną, przy użyciu szablonu. Ostatnie warstwy wykonać z drobnoziarnistej zaprawy („przecierką”) cementowo-wapiennej zbrojonej włóknem szklanym - KEIM Universalputz-Fein o uziarnieniu do 0,6mm., lub FnncoSil Feinzugmörtel firmy Remmers (uziarnienie do 0,5 mm) .

Miejsca, w których nakładane były tynki renowacyjne, uzupełniane były ubytki, lub które były szpachlowane wymagają sezonowania przed nakładaniem powłok malarskich. Czas sezonowania zależy jest od grubości nałożonych warstw. W przypadku tynków renowacyjnych ok. 30 dni, w przypadku szpachłówki ok. 10 dni.

Dopuszcza się materiały równoważne opisywanym.

14. Dwu-trzykrotne malowanie elewacji po wysezonowaniu tynków. Do wymalowań zastosować elewacyjną farbę silikatową. Sprawdzić dostępność wybranej kolorystyki.

8. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.

